

KATJA RINNE-KOSKI JA MANU RANTANEN
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Kuortaneen puutarhakylämökkeily muutoksen peilinä

TIIVISTELMÄ

Puutarhamökkeilyllä tarkoitetaan tässä siirtola-puutarhaperinteeseen pohjautuvaa mökkeilyä, jota on modernisoitu vastaamaan tämän päivän vapaa-ajan asumisen tarpeisiin. Artikkelin tavoitteena on tarkastella puutarhakylämökkeilyn sisältöjä ja vaikutuksia mökkeilytyyleihin sekä laajemmin mökkeilyn muutokseen. Tutkimus kohdistuu siirtolapuutarhamökkeilyn periaatteille rakentuvaan moderniin puutarhakylämökkeilyyn Kuortaneella.

Empiirisen aineiston muodostavat puutarhakylästä tontin alustavasti varanneiden henkilöiden tai perhekuntien haastattelut, joita tehtiin 15. Haastatteluaineiston analyysissä haastateltavien puheesta tunnistettiin puutarhakylämökkeilyyn liittyen neljä diskurssia: työleiridiskurssi, sosiaalinen diskurssi, ympäristödiskurssi ja monipaikkaisuusdiskurssi. Näiden perusteella muodostettiin tulkinta puutarhakylämökkeilyä jäsentävistä mökkeilytyyleistä, joita ovat puuhasteluun keskittynyt, yhteisöllisyyteen perustuva ja aktiviteetteihin keskittyvä mökkeilytyyli.

Mökkeilyyn liittyvät arvot ovat muuttumassa. Yksityisyys ja eristäytyneisyys ovat saamassa rinnalleen sosiaalisuutta ja turvallisuutta korostavia mökkeilytyylejä. Uudenlaiset mökkeilymuodot ja -tyylit ovat vielä heikosti hyödynnetty mahdollisuus maaseudulla, vaikka niiden vaikutukset erityyppisille alueille ovat merkittäviä.

Toiset menevät mökille olemaan ja rentoutumaan, toiset eivät halua ajatellakaan mökkeilyä ilman puuhastelua. Toiset eivät halua nähdä mökkinaapureista vilaustakaan, toiset taas eivät halua mökkeillä yksin. Vuoden 2013 lopussa Suomessa oli 498 700 kesämökkiä (Tilastokeskus: Rakennukset ja kesämökit 2013), ja mökkeilijöitä huomattavasti enemmän: Tilastokeskuksen mukaan lähes 800 000 suomalaista kuuluu asuntokuntaan, joka omistaa kesämökin (Rakennukset ja kesämökit 2013). Suomalaisten mökkeilynto ei ole osoittanut laantumisen merkkejä, sillä esimerkiksi Luonnon virkistyskäyttö 2010 -tutkimuksen mukaan suomalaisen vapaa-ajan vietto vapaa-ajan asunnolla on vuosien 2000–2010 aikana lisääntynyt 16 prosenttia (Sievänen & Neuvonen 2011: 128).

Vapaa-ajan asumisesta puhutaan monella eri nimellä. Mökkeilyn varhaiskaudella, aikana jolloin vapaa-ajan asunnot olivat lähinnä vain eliitin etuoikeus, puhuttiin huviloista. Kesäasumisen yleistyessä ja kesäasuntojen ulkonäön muuttuessa alettiin puhua mökkeilystä (Aho & Ilola 2006: 11) ja nykyään mökkien varustetason nousun myötä mökkiin viitataan usein kakkosasuntona. Tilastokeskus ottaa lähtökohdaksi kesämökkitilastonsa laatuselosteessa kesämökin, vapaa-ajan asumisen sekä loma-asumisen määritellessään kesä-

Asiasanat: mökkeilyn muutos, puutarhakylämökkeily, diskurssianalyysi

mökkit rakennuksiksi, joiden käyttötarkoitus on vuoden lopussa ollut vapaa-ajan asuinrakennus tai joita on käytetty loma-asumiseen (Tilastokeskus, Rakennukset ja kesämökkit 2013). Näillä kaikilla nimityksillä tarkoitetaan pienin sävyeroin suurin piirtein samaa asiaa ja kulloinkin käytettävä ilmaus riippuu siitä, millaista käyttöä nimityksellä halutaan kuvata (Perrels & Kangas 2007: 2). Siinä mielessä on ymmärrettävää ja jopa luontevaa, että käsitteiden ja termien käyttö ei ole vakiintunutta. Tässä artikkelissa käytämme mökki-nimitystä vapaa-ajan asuntoihin viittaavana yleiskäsitteenä, jolla kuvaamme mökkeilyä ja vapaa-ajan asumista yleisenä ilmiönä. Mökkeilyn saamia sisältöjä jäsenämme mökkeilytyylin käsitteellä, jolla tarkoitamme niitä osatekijöitä, jotka yhdessä vaikuttavat siihen, millaisia sisältöjä mökkeily saa. Mökkeilytyylin käsite painottaa mökkeilyä osana elämäntyyliä, jolla kuvataan elämäntapaan liittyviä arvoja, kulutustottumuksia tai harrastuksia (Karisto 2006: 5–6). Asenteet, arvot ja mieltymykset, mökkipaikan valinta ja sijainti, mökin varustelu ja palveluiden käyttö osana mökkeilyä ovat esimerkkejä mökkeilytyylin osatekijöistä (Rantanen 2014a: 77–86). Mökkeilyn muutoksella tarkoitamme yhteiskunnassa käynnissä olevaa keskustelua mökkeilyn tulevaisuudesta sekä mökkeilyyn vaikuttavista tekijöistä ja niiden muutoksista.

Mökkkeilyä on tutkittu Suomessa jo 1960-luvun lopulta lähtien, mutta aiheeseen liittyvä tutkimus- ja julkaisutoiminta on vilkastunut vasta 2000-luvulla. Mökkeilyä on tarkasteltu useasta eri näkökulmasta, jotka korostavat mökkeilyn eri osa-alueita. Osa tutkimuksista on kohdistunut mökkeilyn ja vapaa-ajan asumisen ilmiöön (esim. Aho & Ilola 2006; Nieminen 2010; myös Ponnikas ym. 2011) ja osa on keskittynyt johonkin rajatumpaan teemaan, kuten esimerkiksi vapaa-ajan asumisen käytäntöihin ja motiiveihin tai vapaa-ajan asukkaiden palveluiden käyttöön ja osallistumiseen (esim. Pitkänen & Kokki 2005; Sisäasiainministeriö 2006a, Sisäasiainministeriö 2006b; Hirvonen & Puustinen 2008; Rantanen ym. 2009; Alasuutari & Alasuutari 2010; Pitkänen 2011; Rantanen & Hyyryläinen 2012). Myös mökkeilyn ekologisuus ja ympäristövaikutukset ovat nousseet esiin (esim. Hiltunen 2007; Perrels & Kangas 2007; Ahlqvist ym. 2008).

Näkökulmien moninaisuudesta huolimatta mökkeilyn tulevaisuus ja tulevien mökkeily sukupolvien näkemykset mökkeilystä ovat teemoja, joihin suomalaisessa keskustelussa on kiinnitetty yllättävän vähän huomiota. Vapaa-ajan asumisen tulevaisuus on maaseutualueiden kehityksen kannalta yksi merkittävimmistä aluepoliittisista kysymyksistä, sillä mökit sijaitsevat usein samoilla alueilla, joilla vakituinen väestö vähenee ja taloudelliset mahdollisuudet esimerkiksi palvelujen ylläpitoon pienenevät.

Mökkkeilyn tulevaisuuteen liittyviä pohdintoja on toki esitetty osana mökkeilytutkimusten tulosten pohdintaa (esim. Aho & Ilola 2006: 29–31, 156–159; Hirvonen & Puustinen 2008: 97–112) sekä maaseudun kehittämiseen liittyviä strategioita tai katsauksia (esim. Ponnikas ym. 2014). Systemaattisemmin mökkeilyn tulevaisuutta tarkastelleet Kati Pitkänen ja Mia Vepsäläinen (2008) tunnistivat suomalaisesta mediakeskustelusta neljä mökkeilyn tulevaisuuteen ja kehittymiseen liittyvää trendiä. Näitä ovat kakkosasumisen yleistymisen, mökkeilyyn liittyvien arvojen muuttuminen kohti liikkuvampaa ja turismia muistuttavaa mökkeilyä, vapaa-ajan asumisen alueellinen erilaistuminen sekä mökkeilyn kansainvälistyminen.

Näiden kehityssuuntien lisäksi on esitetty kiinnostuksen vaihtoehtoisia mökkeilytapoja kohtaan lisääntyvän muun muassa varallisuuden ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä, jolloin perinteisen mökkikulttuurin nähdään saavan rinnalleen uudenlaisia vapaa-ajan asumisen muotoja (Aho & Ilola 2006: 29–31, 156–159; Hirvonen & Puustinen 2008: 98). Jukka Hirvonen ja Sari Puustinen (2008: 53–57) selvittivät suomalaisten mökkeilynäkemyksiä tarkastelevassa tutkimuksessaan informanttiansa kiinnostusta erityyppisiin vapaa-ajan asuntoihin, ja vaikka tulosten mukaan yli 60 prosenttia valitsisi rantamökin, saivat myös muunlaiset asumismuodot kannatusta. Esimerkiksi 15 prosenttia vastaajista piti lomakylässä lähellä harrastuspalveluja sijaitsevaa mökkiä parhaana tai kiinnostavana ja viidennes voisi harkita sitä (ks. myös Tuulentie 2007). Toisena vaihtoehtoisena mökkeilytapana esitetty siirtolapuutarhamökki puolestaan kiinnosti kuutta prosenttia vastaajista ja 12 prosenttia voisi harkita sitä. Kirjoittajat pitävät vastaajien kiinnostusta siirtola-

puutarhamökkeilyyn merkittävänä ottaen huomioon siirtolapuutarhamökkien pienen osuuden (noin 1 %) vapaa-ajan asuntojen kokonaismäärästä.

Myös Aho ja Ilola (2006: 49, 159) pitävät siirtolapuutarhamökkeilyä perinteisenä ja uudella tapaa kiinnostavana vapaa-ajan asumisen vaihtoehtona, vaikka näkevät sen merkityksen maaseudun kehittämisen kannalta vähäiseksi. Koska siirtolapuutarhat ovat perinteisesti sijainneet joko kaupunkialueella tai sen välittömässä läheisyydessä, on näkökulma perusteltu. Viime vuosien aikana perinteinen siirtolapuutarha-asuminen on kuitenkin saanut rinnalleen uudenlaisia sovelluksia, joissa pienviljelyn ja puutarhahoidon sijasta korostetaan laadukasta vapaa-ajan asumista tai loma-asumista. Merkittävin ero vapaa-ajan asumista korostavissa mökkikylissä siirtolapuutarhakielisiin verrattuna on, että monet niistä sijaitsevat kaupungin läheisellä maaseudulla luonnon keskellä, usein järven rannalla. Tällaisia ovat muun muassa Kangasniemen siirtolapuutarha ja Karkun puutarhakielä. Ne eivät ole perinteistä metsässä tai rannalla tapahtuvaa mökkeilyä eikä siirtolapuutarhamökkeilyä, vaan jotain muuta.

Artikkelin tavoitteena on perehtyä tarkemmin tämänkaltaiseen siirtolapuutarhakonseptin mukaiseen modernisoituun mökkeilyilmiöön esimerkiksi mökkeilyyn muuttumisesta ja selvittää, millaisesta mökkeilystä siinä on kyse. Artikkelin aineiston muodostaa tapaustutkimus, joka kohdistuu siirtolapuutarhamökkeilyyn periaatteille rakentuvaan moderniin puutarhakielämökkeilyyn Kuortaneella. Artikkelissa tarkastellaan Kuortaneen puutarhakielästä alustavasti tontin varanneiden näkemyksiä ja mökkeilyodotuksia uudenlaisessa mökkeilyympäristössä. Aineisto on kerätty ja raportoitu Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Muuttuvat mökkeilytyylit ja maaseudun palveluympäristön modernisoituminen -tutkimuksen yhteydessä (Rantanen 2014b).

Mökkeilyyn muutokset näkyvät mökkeilytyyleissä

Suomalaista kesämökkeilyä väitöskirjassaan tutkinut Olli Vuori (1966) erottaa suomalaisessa mökkeilyyn kehityksessä kolme kautta. Niistä ensimmäinen, eli varhaiskausi, sijoittuu 1900-luvun

vaihteeseen, jolloin kesäasuminen oli vain harvojen ulottuvilla. Toinen kausi, vakiintumiskausi, sijoittuu maailmansotien väliseen ajanjaksoon, jolloin huviloiden lukumäärä kasvoi ja ne olivat aikaisempaa vaatimattomampia ja pienempiä. 1930-luvulla kesäasunnon omistaminen ei ollut enää eliitin yksinoikeus vaan omistajia löytyi keskiluokasta ja työväestäkin. Toisen maailmansodan jälkeen mökkeilyyn kehityksellisesti siirryttiin mökkeilyyn yleistämisen myötä kolmanteen vaihteeseen, jota Vuori nimittää mökkeilyyn joukkokaudeksi. Kesämökkeily oli demokratisoitunut entisestään ja oli entistä useamman ulottuvilla. 1960-luvulle tultaessa Suomessa ylittyi 100 000 mökin rajapyykki, ja rakentaminen vain kiihtyi. Sotien jälkeen rakennetut mökit olivat vaatimattomia, ja entistä suurempi joukko suomalaisia pystyi hankkimaan itselleen kesäpaikan. Kesämökkien tilastoiminen aloitettiin 1970-luvulla ja silloin mökkien lukumäärä oli kasvanut jo lähelle kahtasataatuhatta. Mökkien varustelutaso oli nousussa ja mökkien käyttö oli muuttumassa kesäkäytöstä kohti ympärivuotista vapaa-ajan asumista. Mökkirakennuskanta kasvoi nopeasti vielä 1980-luvulta 1990-luvulle, jolloin mökkien lukumäärä kasvoi 46 prosenttia kymmenen vuoden aikana. Uudisrakentamisen lisäksi yhä useampia vakituksia asuntoja on muutettu vapaa-ajan asumiskäyttöön, vaikka ne eivät virallisesti vapaa-ajan asuntoja olisikaan. (Vuori 1966: 35–48; Aho & Ilola 2006: 21–23; Tilastokeskus 2007; Pitkänen 2011: 57–60; Tilastokeskus, Rakennukset ja kesämökit 2012.)

Kesämökkikannan nopea kasvu myötäilee 1960-luvun yhteiskunnallista rakennemuutosta, jolloin moni suomalainen muutti maaseudulta kaupunkiin työn perässä ja hankki itselleen kesäpaikan, jonne mentiin jokaisen vapaahetken koittaessa. Vaikka uusien mökkien lukumäärä on vähentynyt koko 2000-luvun ajan, ei mökkeilyyn suosio silti tunnu laantuvan. Mökkeily on käytännössä muuttunut lähes koko kansan oikeudeksi. (Aho & Ilola 2006: 21–23; Tilastokeskus 2007; Tilastokeskus, Rakennukset ja kesämökit 2012.) Tämän vuoksi Aho ja Ilola (2006: 23) pitävät perusteltuna täydentää Olli Vuoren esittämää kolmea mökkeilyyn kehityskaarta lisäämällä siihen neljännen, mökkeilyyn monimuotoisuutta korostavan

kauden, jota he kutsuvat kattavuuden vaiheeksi.

Nykyisessä kattavuuden vaiheessa mökkeily on laaja-alaisempaa, monimuotoisempaa ja täyteläisempää kuin koskaan aikaisemmin (Aho & Ilola 2006: 23), mikä näkyy muun muassa erilaisina mökkeilytyyleinä. Mökkeilyn suosion ajatellaan usein heijastavan suomalaisten kaipuuta maaseudulle ja halua palata juurilleen (ks. esim. Aho & Ilola 2006: 16–18; Hirvonen & Puustinen 2008: 108). Nämä ovat epäilemättä erityisesti suurten ikäluokkien mökkeilymotiveja (esim. Juntto & Vilkkonen 2005: 137–139; myös Pitkänen & Kokki 2005:141–142). On kuitenkin mahdollista, että mökkeilytyylin muotoutumiseen vaikuttaa enemmän mökkeilijän elämäntilanne tai -vaihe kuin sukupolvien väliset erot mökkeilyyn suhtautumisessa, toteavat Pitkänen, Puhakka, Semi ja Hall (*painossa*) tuoreessa 15–30-vuotiaiden mökkeilyä selvittäneessä artikkelissaan, sillä nuoret jatkavat mökkeilyä usein samoin tavoin kuin vanhempiensa. Syynä saattaa olla, että nuorilla ei elämäntilanteestaan johtuen ole mahdollisuuksia tai aikaa hankkia ja ylläpitää omia mökkejä, jolloin heille ei ole voinutkaan syntyä omanlaista mökkeilytyyliä.

Aikaisemmat tutkimustulokset elämäntilanteen vaikutuksesta mökkeilyyn vahvistavat ajatusta siitä, että vanhemmat ikäluokat tulevat eläköitymisensä jälkeen viettämään entistä enemmän aikaa mökillä (Rantanen ym. 2009) ja että nuoret viettävät vanhempia ikäluokkia enemmän aikaa useammalla kuin yhdellä mökillä (Sievänen & Neuvonen 2011: 53; myös Hirvonen & Puustinen 2008: 99). Tutkimuksissa on viitteitä myös siitä, että halu tehdä asiat itse palvelujen ostamisen sijaan on yksi merkittävimmistä mökkeilytyylejä erottavista tekijöistä. Suhtautuminen omatoimisuuteen liittyy osaksi mökkeilijäsukupolven arvoihin ja osaksi elämänvaiheeseen: on esimerkiksi todennäköistä, että mökkeilijöiden ikääntyessä palveluiden käyttö mökillä lisääntyy. (Rantanen & Hyyryläinen 2012; Rantanen 2014a: 77–81.)

Mökkkeilyssä tapahtuvat muutokset näkyvät muun muassa mökkien ulkonäössä, varustelutasossa ja sijainnissa (esim. Pitkänen 2012). Mökkeilijöiden mökkeilymotiivit, elämänvaiheet ja -tilanteet, mökin taso ja varustelu sekä käytön useus ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi

mökkkeily muodostuu. Mökkeilytyylejä muuttavat ja monipuolistavat myös uudenlaiset mökkeilyn muodot. Tässä artikkelissa tarkastelemme mökkeilyn muutosta uudenlaista mökkeilyä edustavan puutarhakylämökkkeilyn näkökulmasta mökkeilyyn liittyvien puhetaapojen jäsentämisen kautta.

Aineisto ja menetelmät

Artikkelin aineiston muodostaa Kuortaneen puutarhakylään kohdistuva tapaustutkimus. Kuortane on noin 4 000 asukkaan kunta Etelä-Pohjanmaalla, joka ei ole erityisen vilkasta mökkeilyaluetta. Mökkien vähäisyys johtuu osaksi luonnonympäristöstä, sillä Etelä-Pohjanmaan maisemaan kuuluu avara lakeusmaisema peltoineen ja metsineen mutta ei juurikaan suuria luonnonvesistöjä. Tarkastelun kohteena oleva Kuortane on sikäli erityisasemassa, että se sijaitsee Etelä-Pohjanmaan viidenneksi suurimman järven eli Kuortanejärven ympärillä. Kuortanejärven ympäristö on valtakunnallisesti arvostettua kulttuurimaisema-aluetta, joka on ymmärrettävästi myös vapaa-ajan asumisen suosiossa. Kuortaneen mökkimäärä on seurannut melko tarkkaan yleistä mökkirakentamisen kehitystä ja on nyt 2000-luvun aikana tasoittunut ja hiljentynyt. Syynä ei ole ainoastaan uudisrakentamisen hiljentyminen, vaan myös mökkitonttipula. Vuoden 2013 lopussa Kuortaneella oli 743 mökkiä (Tilastokeskus, kuntien avainluvut 2014).

Kuortaneen puutarhakylän ajatuksena on perinteisen siirtolapuutarhamökkkeilytyylin modernisointi uudenlaiseksi vapaa-ajan asumisen konseptiksi, jossa luodaan kuntaan uudenlaista vapaa-ajan asutusta nykyajan mukavuuksilla varusteltuna. Vastaavanlaisia hankkeita on ollut käynnissä muuallakin, muun muassa Karkun puutarhakylässä Sastamalassa sekä Leskelän puutarhakylässä Siikalatvasa. Siirtolapuutarhojen modernisoidut versiot pohjautuvat monessa asiassa siirtolapuutarhojen alkuperäiseen ideaan, jolla on Suomessa pitkät perinteet. Ensimmäiset siirtolapuutarhat on perustettu Suomeen jo 1900-luvulla ja osa niistä toimii edelleen. Siirtolapuutarhojen kantavana ajatuksena on puutarhaviljely, joka toteuttaa monia nykypäivän trendejä luonnonmukaisesta ruoan tuotannosta ja ekologisuudesta lähiruokaan. Puutarhakylä

tarkoituksena ei ole keskittyä niinkään puutarhaan tai sen viljelyyn, vaan luoda hyvät puitteet vapaaajan asumiselle.

Kuortaneen puutarhakylä on suunniteltu sijoitettavaksi Kuortaneenjärven rannalle Kuortaneen kirkonkylän viereen. Alustavissa piirustuksissa mökkialueelle on suunniteltu 70 vuokratonttia. Alueelle rakennetaan kunnallistekniikka, joka mahdollistaa mökkien nykyaikaisen varustelutason sekä ympärivuotisen asumisen. Hanke aloitettiin esiselvityksellä vuoden 2010 lopussa, josta se on edennyt mökkitonttien koevaraamiseen talvella 2011. Puutarhakyläkonsepti osoittautui suosituksi, sillä tonttien koevarauksessa miltei kaikki alueelle suunnitellut tontit merkittiin. Hankkeen toteutus on kuitenkin viivästynyt puutarhakylän paikan luontoarvoihin ja eläimistöön liittyvien erimielisyyksien vuoksi.

Aineisto

Artikkelin empiirisen aineiston muodostavat Kuortaneelle suunnitteilla olevasta puutarhakylästä tontin alustavasti varanneiden henkilöiden tai perhekuntien haastattelut, joita tehtiin 15. Puutarhakylästä tontin varanneiden näkemyksiä selvittämällä saatiin nimenomaan odotusarvoihin perustuva kuva mökkeilyyn sisältyvistä merkityskokonaisuuksista, jotka heijastavat puutarhakylämökkeilyyn liittyviä toiveita, asenteita ja motiiveja paremmin kuin esimerkiksi haastatteleamalla valmiissa puutarhakylässä mökkeileviä, joiden näkemykset mökkeilystä rakentuisivat todennäköisesti enemmän käytännön seikkoihin kuin puutarhamökkeilyn konstruktiioon. Puutarhakylästä alustavasti tontin varanneiden voidaan ajatella suhtautuvan uudella tavalla mökkeilyyn ja tuottavan näin uutta tietoa ja näkemyksiä mökkeilystä (vrt. Rask 2008).

Haastateltavien valinta tehtiin tonttien varauslistalta, jossa oli varaajan nimen lisäksi vain yhteystiedot. Siksi valinnoissa ei voitu kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, että haastateltaviksi valikoituisi eri sukupolvien edustajia. Sen sijaan haastateltavat valittiin heidän asuinpaikkojensa perusteella, jotta aineistoon saataisiin eri alueilla asuvien varaajien näkemyksiä. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joiden teemat käsitteli-

vät haastateltavan taustan (elämäntilanne, nykyinen asuminen, syyt puutarhakylästä tontin varaukseen, aikaisemmat kiinnikkeet alueelle sekä aikaisemmat kokemukset mökkeilystä) lisäksi suunnitteilla olevan mökin rakentamista, suunniteltua ajan viettämistä mökillä, näkemyksiä puutarhakylähankkeen prosessista, odotuksia vapaaajan viettämiselle Kuortaneella sekä odotuksia Kuortaneen kuntaa ja toisia mökkeilijöitä kohtaan, näkemyksiä palveluiden käytöstä ja ajatuksia paikalliseen yhteisöön osallistumisesta. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin. Analyysivaiheessa käytettiin tekstimuotoisen aineiston ATLAS.ti -analyysiohjelmaa.

Haastateltavat luokiteltiin heidän tämänhetkisen elämäntilanteensa mukaan, jotta saataisiin käsitys siitä, millaisia ryhmiä konseptin mukainen mökkeily kiinnostaa. Luokkia muodostui neljä:

- eläköitymässä olevat (5 haastateltua henkilöä tai perhekuntaa)
- aikuisperhe (4 haastateltua henkilöä tai perhekuntaa)
- lapsiperhe (3 haastateltua henkilöä tai perhekuntaa) sekä
- yksin asuvat (3 haastateltua henkilöä tai perhekuntaa).

Eläköitymässä olevista osa on jo eläköitynyt, osa-aika eläkkeellä tai vielä mukana työelämässä, mutta eläköitymässä viiden vuoden sisällä. Iältään he olivat noin 60-vuotiaita. Kaikilla oli aikuisia lapsia ja lastenlapsia. Aikuisperhe koostuu työelämässä mukana olevista, noin 45–55-vuotiaista pariskunnista, joilla on vielä useita aktiivisia työvuosia jäljellä. Osalla haastateltavista oli aikuisia lapsia. Lapsiperheitä edustivat haastateltavat, joilla on alaikäisiä kotona asuvia lapsia. Haastateltavat ovat mukana työelämässä ja iältään 35–50-vuotiaita. Viimeinen luokka on yksin asuvat tai yksinhuoltajat, jotka olivat noin 50–60-vuotiaita. He ovat aktiivisesti mukana työelämässä ja kahdella heistä on aikuisia tai lähellä täysi-ikäisyyttä olevia lapsia.

Varaajista viisi asuu tällä hetkellä kerrostalossa, seitsemän omakotitalossa ja kolmella asumismuotona on paritalo tai rivitalo. Suurin osa (yhdeksän varaajaa) asuu Kuortaneen lähikunnissa. Tämä pätee erityisesti lapsiperheiden sekä aikuisperheiden kohdalla, joista yhtä poikkeusta lukuun ottamatta

kaikki asuvat noin 40 kilometrin säteellä Kuortaneesta. Moni mainitseekin lyhyen mökkimatkan mahdollistavan sen, että mökillä saattaa käydä pikaisesti iltasella saunomassa tai muuten vain iltaa viettämässä. Kolmella varaajalla matkaa Kuortaneelle kertyy 40–100 kilometriä. Pisintä mökkimatkaa, eli 100–300 kilometriä suuntaansa edustavat pääasiassa eläköitymässä olevat (kolme varaajaa), joilla on aikaisempia sukujuuria Kuortaneella tai muualla Etelä-Pohjanmaalla. He suunnittelevat käyttävänsä mökkiä tukikohtana, josta käsin voivat vierailta tuttavien ja sukulaisten luona ja palata omalle mökille nukkumaan.

Analyysi

Aineiston analyysia ohjaa sosiaaliseen konstruktio-nismiin perustuva käsitys siitä, että ihmiset tuottavat todellisuuden ajattelullaan ja toiminnallaan jäsentäessään ympäröivää maailmaa (Berger & Luckmann 1994). Lähtökohtana on ajatus siitä, että kieli on väline, jonka kautta asiat ja esineet saavat merkityksiä. Tutkittava todellisuus muodostuu niistä tavoista, joilla asioista puhutaan ja tuotetaan merkityksiä. Kielen kautta tuotetut merkitykset muodostavat merkityskokonaisuuksia, jotka muodostuvat sosiaalisten käytäntöjen osana. Erilaisia merkityskokonaisuuksia nimitetään tässä diskursseiksi, jotka rakentavat todellisuutta jollain tietyllä tavalla. Kieli ei niinkään kuvaa kohdettaan vaan muodostaa jonkin version asioista. Tutkimuksen kohteena ovat ne tavat, joilla toimijat kuvaavat ilmiötä ja nimeävät niille syitä. (Jokinen ym. 1993: 18–29; Eskola & Suoranta 1996: 105–110; Jokinen ym. 1999: 17–21.) Analyysin tavoitteena on tunnistaa haastatteluaineistosta erilaisia mökkeilyyn liittyviä merkityskokonaisuuksia eli diskursseja ja tarkastella sitä, minkälaisia merkityssisältöjä tontin varanneet puheessaan tuottavat mökkeilylle.

Aineiston analyysi aloitettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jotta saataisiin käsitys siitä, mitä puutarhakylästä tontin varanneet puhuivat mökkeilystä puutarhakylässä. Tämän jälkeen aineistoa luettiin mökkeilyyn liitettyjen merkityssisältöjen näkökulmasta ja tunnistettiin erilaisia puhetapoja, joilla haastateltavat rakensivat ja jäsensivät mökkeilyä omasta tai perheensä näkökulmasta.

Puhetapojen muodostamien merkityskokonaisuuksien hahmottamisen kautta muodostuneiden diskursseiden avulla muodostettiin tulkinta mökkeilyyn ulottuvuuksista, joita haastateltavat tuottivat suhteessa mökkeilyyn. Aineistosta tunnistettiin kolme mökkeilyyn erilaista luonnetta painottavaa jäsenystä, jotka johtavat erilaisiin mökkeilytyyleihin. Johtopäätösluvussa pohditaan tarkemmin, mitä ne kertovat mökkeilyyn muutoksesta yleisemmin.

Puutarhakylämökkeily mökkeilyyn muutoksen peilinä

Puutarhakylästä tontin varanneiden puheesta tunnistettiin neljä puutarhakylämökkeilyä jäsentävää merkityskokonaisuutta eli diskursseja, jotka on nimetty työleiridiskurssiksi, sosiaalisesti diskurssiksi, ympäristödiskurssiksi ja monipaikkaisuusdiskurssiksi.

Puutarhakylämökkeilystä puhuessaan haastateltavat tukeutuivat monessa kohdin omiin aikaisempiin kokemuksiinsa mökkeilystä tai käsityksiinsä siitä, millaista niin kutsuttu perinteinen tai tavallinen mökkeily on ja rakensivat puutarhamökkeilyä siihen tukeutuen. Puutarhakylästä tontin alustavasti varanneilla ei ollut aikaisempia kokemuksia nimenomaan puutarhakylämökkeilystä, mutta siirtolapuutarhamökkeily oli tuttua kahdelle haastateltavalle. Kuudella on aikaisempia omakohtaisia kokemuksia mökkeilystä joko omalla tai vanhempien mökillä, ja kolme on mökkeillyt aikaisemmin sukulaisten mökeillä tai vuokramökeissä. Kahdella haastateltavalla perhekunnalla on käytössään lomaosake tai vastaava pohjoisen hiihtokeskuksissa. Neljällä ei ole ollut näihin verrattavia kokemuksia mökkeilystä.

Työleiridiskurssi

Haastateltavat jäsensivät puutarhakylämökkeilyä ensisijaisesti suhteessa perinteiseen mökkeilyyn tai käsityksiinsä siitä, mitä perinteinen mökkeily tarkoittaa. Diskurssit rakentuivat monissa kohdin negatioiden kautta kohdistuen asioihin, joita mökkeilyltä ei enää kaivata. Eroa perinteiseen mökkeilyyn rakennettiin muun muassa sukupolvien välisillä suhtautumiseroilla. Puutarhakylästä tontin varannut mies kuvaa lapsuudenaikaisia kokemuksiinsa

mökkeilystä seuraavasti:

Mä oon ollut semmoisessa perheessä kasvanut, että sit se kesämökki on ollut henki ja elämä. Määrätyle ikäpolvelle varsin on ollut se, että se kesämökki on sitten henki ja elämä ja sitä vaalitaan todella valtavasti ja sit se tekee tietenskin sen, että siellä kovasti kaikkea puuhataan. (Lapsiperhe)

Haastateltavana oleva mies liittyy innokkaan mökkeilyyn, tai suorastaan mökkifanaattisuuden, määrätyn sukupolven ominaisuudeksi ja viittaa sillä vanhempiinsa. Koska haastateltava itse on noin 45-vuotias, ovat hänen vanhempansa syntyneet todennäköisesti 1940- tai 1950-luvulla ja kuuluvat siten sotien jälkeen syntyneisiin suuriin ikäluokkiin. Suurten ikäluokkien mökkeilyä on tutkittu Suomessa verrattain paljon, sillä he ovat olleet pääasiallisena vastaajajoukkona monessa mökkeilyä ilmiönä selvittäneessä tutkimuksessa (esim. Pitkänen & Kokki 2005: 22–23; Aho & Ilola 2006: 55). Anneli Junnto ja Anni Vilkkonen (2005: 137–139) tarkastelevat mökkeilyä nimenomaan suurten ikäluokkien näkökulmasta ja toteavat sen olevan omavaraisuutta painottavaa ja sankarillista: mökkielämää sävyttää itsetekeminen ja asioita tehdään samaan tapaan kuin on aina ennenkin tehty. Itsetekeminen on ilmiö, jonka on havaittu olevan voimakkaasti sukupolvisidonnainen ilmiö (Rantanen ym. 2009; myös Rantanen & Hyyryläinen 2012; Rantanen 2014a: 79–81). Tämä käsitys saa vahvistusta, kun haastateltavana ollut mies jatkaa pohdintaansa tehden selvän eron omien ajatustensa ja vanhempiensa käsityksen välille:

— — kyllähän se aikamoinen työmaasiirtola on. Tietysti kuinka sen haluaa nähdä, mut — — mun tyyppiselle ihmiselle, mä en oo mikään nikkaroiija ja tavallaan se, että mun pitäis koko ajan jotain jotakin väsäätä, rakentaa tai purkaa tai jotakin tehdä — — Toki mä nautin siellä kesämökillä olosta ja ikävöinkin sitä aikaa silleen, että on ihan se, mutta kyllä mä mietin meidän perheen tän hetkistä ajatusmaailmaa ja mitä meillä harrastetaan ja tehdään asioita niin kyllä mä näkisin, että kyl semmoinen oikein peruskesämökki, niin emmä usko että se olis se meidän juttu kumminkaan. — — Täs mä näen kuitenkin semmoisen, että tää on jo, tää [puutarhakylämökki] on meille sopivampi ratkaisu siinä mielessä. (Lapsiperhe)

Hän perustelee puutarhakylämökin valintaa myös perheen elämänvaiheella. He ovat vaimon

kanssa kiireisiä ja tekevät paljon ansiotyötä. Mökillä aikaa halutaan viettää perheen parissa tekemällä asioita, joista kaikki perheenjäsenet nauttivat. Heidän perheellään tekeminen kohdistuu Kuortaneen tarjoamiin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Perinteiseksi miellettyä mökkeilyssä puuhastelu ja rakennusprojektit muodostavat usein osan mökkeilyn viehätystä (esim. Alasuutari & Alasuutari 2010: 37–55), mutta puutarhakylästä tontin varanneiden puheessa se kääntyi enemmän rasiitteeksi. Haastateltavien puheessa perinteistä mökkeilyä sävyttää puhunta työleiristä, joka vie kaiken vapaa-ajan, on sitovaa ja vaivalloista. Osa haastateltavista on saanut tarpeekseen tällaisesta tavasta mökkeillä, mikä ilmaistaan suorasukaisesti:

Meillä on ollut oma kesämökki, joka myytiin viis vuotta sitten. Se, sinne oli joka kesäksi joku projekti. Se piti kiinni, aina täytyi käydä kattomassa, onko siellä kaikki kunnossa. Työllistikö se liikaa, vai senkö takia siitä luovuttiin? Ei haluttu sellaista, mistä pitää koko ajan murehtia. (Eläköitymässä oleva pariskunta)

No siis se [puutarhamökkeily] olisi vaan olemista. Tai siis enempi vaan olemista ettei mitään työleiriä. Että esimerkiksi en aikoo laittaa sinne porkkanapenkkiä enkä perunaa. Enkä tämmöistä, että voisin ehkä laittaa omenapuun tai jonkun tämmöisen hedelmäpuuta, mutta en mitään semmoista, mitä pitää olla koko ajan vahtimassa ja kastelemissa. (Yksin asuva)

Puutarhakylämökkeilyyn liittyvissä näkemyksissä mökkeilyn helppous ja vaivattomuus syntyy mökin hyvällä varustelutasolla ja luontevalla palveluiden käytöllä osana mökkeilyä:

Mä näen sen, että on sellaisiakin mökkejä ollut, että vetet on pitänyt kantaa ja puut pilkkoo, niin jollakin lailla ajattelo, että vapaa-aika on rajallista niin ei halua sellaista työleirille menoa, jotta haluaa nauttia siitä, että jos naapurin Vesa tuo traktorin kauhalla tuo, kippaa polttopuut suoraan puulatoon niin se on nyt, on niitä joskus kiva heitellä muutenkin, mutta se ei oo se rasite — — mökkeilystäkin voi tehdä helpompaa ja puutarhakylä on mun mielestä sellainen, että — — se ei oo sellainen työleiri — —. (Lapsiperhe)

Vaikka itsetekemisen traditio on syvällä suomalaisessa mökkikulttuurissa, on se vähitellen muuttamassa muotoaan. On huomattu, että nekin mökkeilijät, jotka painottavat itsetekemistä osana mökkeilyään, käyttävät enenevästi palveluja mökillä

ollessaan (Rantanen 2014a: 79). Sama ilmiö oli havaittavissa myös puutarhakylästä tontin varanneiden puheessa. Vaikka he luonnehtivat mökkeilyään itsetekemiseksi, sekoittui siihen ikään kuin varkein palveluiden käyttöä: puutarhakylässä todennäköisesti suuri osa rakennus-, kunnostus- ja huoltotoista hankittaisiin ostopalveluina itsetekemisen sijaan. Myös muu tekeminen haettaisiin usein lähiympäristöstä sen sijaan, että ”jokavuotinen mökkiprojekti” pitäisi huolen ajankäytöstä.

Mökin keskeinen tarkoitusperä ei silti ole muuttunut. Kuten perinteisessä mökkeilyssä, myös puutarhamökkeilyssä mökkeilyn funktiona on rentoutuminen, arjesta irrottautuminen, vaihtelun hakeminen ja niin edelleen, joiden kautta mökiltä haetaan niin kutsuttua toista todellisuutta (vrt. esim. Ahlqvist 2009: 161; erityisesti myös Alasuutari & Alasuutari 2010: 10–26). Perinteisessä mökkeilyssä kaupunkiympäristöstä irrottaudutaan muun muassa mökkipuuhaistelulla ja erilaisella, usein alkeellisemmalla, asumisella (mm. Pitkänen & Vepsäläinen 2005: 161–185; Ahlqvist 2009: 161–162). Puutarhakylään rakennettavien mökkien varustelutaso tulee olemaan alun perin hyvä alueelle rakennettavan kunnallistekniikan myötä, joten sen kautta toiseen todellisuuteen siirtymistä ei juurikaan luonnehdittu. Perinteisellä mökillä puuhaistelu ja touhuaminen työn vastapainona on puutarhakylästä tontin varanneiden puheessa muuttunut toisenlaiseksi tekemiseksi:

– joskus aikaisemmin sinne mökille oli ihan kiva mennä ja puuhaistella siellä ja grillata ja tehdä sellaisia juttuja, mutta nyt keskittyy enemmän siihen muunlaiseen hyvään oloon. Joka tosin mulla tarkoittaa aika paljon sellaista ulkoilua ja liikumispuolta –. (Yksin asuva)

Työleiridiskurssissa haastateltavat rakentavat puheellaan kuvaa perinteistä mökkeilyä kevyemmästä vapaa-ajan viettotavasta. Puutarhamökkeily ei ole yhtä velvoittavaa, sitovaa tai vaivalloista kuin perinteiseksi koettu mökkeily.

Sosiaalinen diskurssi

Mökkeilyyn liittyvä sosiaalisuus ei ole erityisen uusi piirre (esim. Pitkänen & Vepsäläinen 2005: 169–174; Alasuutari & Alasuutari 2010: 69–75).

Perinteisessä mökkeilyssä sosiaalisuus kohdistuu pääosin mökkeilijän perhe-, suku- tai ystäväpiiriin kun puutarhakylän kontekstissa se kiinnittyi erityisesti toisiin mökkeilijöihin. Puutarhakylään olennaisesti kuuluva vuorovaikutus ja muiden mökkeilijöiden fyysinen läheisyys nähtiin tekijänä, joka asettaa tiettyjä vaatimuksia mökkeilylle. Puutarhakylämökkeily ei sovi kenelle tahansa, sillä tällaiseen yhteisöön hakeutuminen edellyttää toisten huomiointia, sosiaalisuutta ja halua tehdä asioita muiden kanssa, mikä erottaa puutarhamökkeilyn perinteiseksi koetusta mökkeilystä:

– muille mökkeilijöille tietysti ne odotukset on tietysti sitä, että ne ymmärtäis sen, että tää ei oo ihan perinteinen tapa mökkeillä. Että siellä pitää aina ottaa huomioon toiset. (Yksin asuva)

Yhdessä tekeminen, talkoot, mökkinaapureihin tutustuminen ja niin edelleen tuovat puutarhakylämökkeilyyn paljon erilaista tekemistä verrattuna perinteiseen mökkeilyyn: ”Että se voi olla sellaista rikkaampaakin mökkeilyä verrattuna tavalliseen mökkeilyyn, sisältöä voi olla enemmän” (Lapsiperhe). Mökkeilyyn liittyvä sosiaalisuus ei siis ole huono asia:

– tiedän meidänkin ystäväissä monia, jotka ei voisi kuvitella-kaan, että ne haluaa sen mökin jostain, missä on varmasti riittävä välimatka seuraavaan, ettei näy eikä kuulu. Mutta emmä tiedä, emmä siinä pelkästään huonoa nää. Että tietysti se oma rauha on mukavaa, mutta onhan se kiva, että siinä on vähän sosiaalista elämääkin ympärillä. Ja varsinkin kun ikää tulee. Mä luulen, että ehkä se vaan lisääntyy semmoinen sosiaalisuus ja tavallaan, että kaipaa sitä elämää ympärille. Luulisin. (Aikuisperhe)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen ulottuvuutena on turvallisuus, joka kohdistuu sekä omaisuuteen että henkilöön. Mökkinaapuri varmasti ilmoittaa, jos omalla mökillä on tapahtunut jotain sellaista, mistä olisi hyvä olla tietoinen. Mökkikylässä mökit ovat paremmin turvassa ilkeillä tekijöiltä kuin yksinäisellä paikalla keskellä metsää sijaitsevat mökit. Toisten läheisyys tuo turvaa myös siihen, jos mökillä sattuu tapaturma tai muu vahinko: tarpeen vaatiessa apu on lähellä. Läheisyys ja läsnäolo mahdollistavat myös sellaisten ryhmien mökkeilyn, jotka eivät ole perinteiseen mökkeilyyn

voineet tai uskaltaneet ryhtyä:

Kun mä oon tällaisesta siirtolapuutarhamökistä haaveillut monta vuotta just sen takia kun mä oon yksinäinen ihminen, niin mä en halua enkä uskalla olla yksin missään mökissä metän keskellä. (Yksin asuva)

Toisaalta yhdessäoleminen ja tiiviin rakentamisen käänköpuolena on häiriöiden pelko. Sosiaalisuus saattaa kääntyä itseään vastaan, jos alueella ilmenee toistuvasti järjestyshäiriöitä, metelöintiä ja juhlintaa. Tämän vuoksi varaajat pitävät tärkeinä yhteisesti sovittuja sääntöjä, joilla mökkeilyyn liittytvää sosiaalisuutta voidaan hallita: ”Jokku säännöt pitää olla, se on yhteisö. Se ei oo kenenkään yksityinen huvila.” (Aikuisperhe)

Toisin sanoen, omalla yksityisellä mökillä saa olla miten tahtoo, mutta yhteisössä sosiaalisuudella pitää olla rajat. Sosiaalisuuden myötä puutarhakylästä tontin varanneet luopuvat osasta mökkeilyyn perinteisesti kuuluvasta itsemääräämisoikeudesta. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan tässä esimerkiksi perinteiseen mökkeilyyn kuuluvaa oikeutta käyttää mökillä kuluneita verkareita tai oikeutta rakentaa omalla tontillaan tietyissä puitteissa mitä haluaa (Juntto & Vilkkö 2005: 139; myös Alasuutari & Alasuutari 2010: 44–47, 90–94). Toinen vastaavanlainen myönnytys on osittainen luopuminen yksityisyydestä. Ranta ei ole vain oman perheen käytössä, alueella liikkuu paljon muitakin ihmisiä, tiloja ja rakennuksia täytyy jakaa muiden kanssa. Sitä ei kuitenkaan koeta ongelmaksi. Yksityisyyttä löytää omasta mökistä ja puutarhasta niin halutessaan. Sosiaalisuus on säädeltävissä:

Elikkä mä katselin sitä karttaa sillä silmällä, että mulla on siellä yksityisyyttä ja voin olla sivussa mutta sitten mä voin olla myös mukana, elikkä tämä puutarhakylä sinänsä niin siellä saa olla mukana jos haluaa –. (Yksin asuva)

Ympäristödiskurssi

Ympäristödiskurssissa tontin varanneet jäsentävät puutarhakylämökkeilyä suhteessa mökkeily-ympäristöön, puutarhakyläalueeseen sekä Kuortaneeseen. Puutarhakylä mökkialueena irrottaa mökkeilynsä ensinnäkin maaseudusta ja toiseksi perinteisesti siirtolapuutarhasta:

Jos menisin maalle, niin siellä olisi maalaistaloja, karjaa, eläimiä ja peltoaukioita. Näitä kaikkiahan löytyy Kuortaneelta mutta tästä puutarhakylästä ei tuu semmoinen maaseutu mieleen. Puutarhakylä on moderni, nykyaikainen mukavuuksin varustettu, jossa on se astianpesukone. (Lapsiperhe)

Onhan se erilainen tavallaan, eihän se oo semmoinen perinteinen puutarhakylä tai semmoisen kuvan mä oon ainakin rakentanut, että se ei oo mikään semmoinen perinteinen, että kun puhutaan että sellainen pikkumökki, jossa ei oo mitään ja siten on vaan se piha, missä kuokitaan. Että ehkä tuo on tuommoinen modernimpi puutarhakylä, että se on vaan pieni asuntoalue. – – Juuri näin, ettei siellä oo salaattia joka nurkalla. (Aikuisperhe)

Puutarhakylän sijaitseminen Kuortaneella ei ole kaikille ratkaiseva tekijä, vaan aluetta enemmän merkitsee sopiva mökkimatka. He voisivat harkita puutarhakylää mistä lähikunnasta tahansa noin sadan kilometrin säteellä. Toisille se, että puutarhakylä sijaitsee nimenomaan Kuortaneella, avaa uudenlaisia mahdollisuuksia ajan viettämiselle mökillä. Kuortaneella on hyvät harrastus-, liikunta- ja ulkoilumahdollisuudet, joita puutarhakylästä tontin varanneet suunnittelevat hyödyntävänsä osana mökkeilyä:

No sanotaanko, että me ei oo varmaan semmoisia, jotta me jäädään sinne rantaan, että me ei sitä rantamökkiä siinä mielessä rakenneta, että meidän ei aika kulu siellä. Et siinä juuri ajateltiin, että Kuortane sitten, että siinä vois harrastaa monenlaista sitten. Tietenkin siihen tuo järvi liittyy, sillä tavalla Kuortaneenjärvi siinä on lähellä, että siinä vois kalastella kesällä ja miksei talvellakin, talvikalastusta ja hiihtäminen, hiihtäminen Kuortaneella ja keilailuhallit siinä missä on keilattu ja golf, me on suoritettu nää greencardit, me ei oo vielä varattu, ostettu sitä, justiin mietitään, että ostetaanko Kuortaneelta. Nyt sitten sitäkin pohditaan sitten, että näitä, tämän tyyppeissä asioita sitten varmaan. (Eläköitymässä oleva pariskunta)

Oman viehätöksensä Kuortaneelle mökkipaikkana tuo se, että Kuortaneenjärvi on hiekkapohjainen luonnonjärvi, jota kutsutaan Etelä-Pohjanmaan rievieraksikin (Rinne-Koski & Riukulehto 2013). Myös suunnitellulla puutarhakylän paikalla kirkonkylän vieressä palveluiden lähellä on vaikutusta valintaan:

Sieltä on niin kiva kuitenkin, että sä et tartte autoa siellä

perillä. Että todella voit pyörällä mennä sinne keskustaan R-kioskille lottoamaan, voit käydä jätskillä, voit käydä markettissa, et siellä on niin monia peruspalveluita pitkälti. Ei oo vaan joku myymäläauto, josta haet maitopurkin. Ihan kunnon kaupat, tavalliset kaupat, että voit olla siellä pitkäänkin. (Aikuisperhe)

Puutarhakilän sijainti Kuortaneen kirkonkylän vieressä houkuttaa palveluiden käyttöön helpoudellaan, sillä palvelut ovat helposti tavoitettavissa. Erilaiset vapaa-ajan viettoon liittyvät mahdollisuudet tuovat mökkeilyyn toisenlaista sisältöä, harrastamista, liikuntaa ja aktiviteetteja, jolloin mökillä puuhastelu saa rinnalleen uudenlaisia ajanviettopoja. Kaikkia tällainen mökkeily ei kuitenkaan viehätä, vaan puhetoissa on viittauksia perinteisempään mökkeilyyn suosivaan suuntaan:

Se nyt olis sitten tosiaan kesämökki, että lähinnä kesäajan ja vapaapäivien ajan. Että siellä olis riittävästi rauhaa ja sitä luontoahan nyt lähellä on. Sen takia sitä mökille mennään. –
– Koska sehän on juuri se puuhastelu, että tiskataan käsin ja lämmitetään sauna puilla. Että se on sitä mökkeilyn arkipäivää. (Yksin asuva)

Osa haastateltavista ja varaajista todennäköisesti valitsisi mieluummin perinteisen mökkeily-ympäristön ja -tyylin, jos olisi sopiva tonttipaikka ja kustannukset olisivat kohtuulliset. Tästä huolimatta he ovat valmiita tekemään kompromisseja tiettyjen perinteiseen mökkeilyyn liittyvien asioiden, kuten yksityisyyden, sosiaalisuuden tai itsemääräämisen suhteen.

Monipaikkaisuusdiskurssi

Mökkeilyn muutoksen näkökulmasta tarkasteltuna haastateltavien puheessa esiintyi toistuvasti viitteitä siitä, että mökkeily on vaihtumassa koko perheen elämäntavasta eli suhteellisen pysyvistä ja usein toistuvista toiminnoista (Roos 1987: 45) enemmän osaksi asumisen kokonaisuutta.

Osa lähellä Kuortanetta asuvista varaajista suunnitteli käyttävänsä puutarhamökkiä pääasiassa pistäytymispaikkana:

– – eikä tarvis nyt kun ollaan vielä töissä, niin koko kesäloma tehdä siellä jotakin välttämättä, et se loma menis siinä, vaan

se olis just et piipahdettais, voitais olla joskus pidempiäkin aikoja mutta luultavasti ei kovin pitkää. Kyläilyä omalla mökillä. (Eläköitymässä oleva pariskunta)

Osa haastateltavista näki puutarhakilämökin kesäpaikkana, jossa asuminen painottuu kesäaikaan. Muutama lähellä Kuortanetta asuva arveli asumisensa painottuvan kesäisin Kuortaneelle: mökillä voitaisiin asua muutamia viikkoja yhtäjaksoisesti ja käydä sieltä päin töissä. Kaksi varaajaa oli jopa valmis harkitsemaan pysyvää muuttoa alueelle.

Mökkeilyn muotoutuminen elämäntavasta osaksi asumisen kokonaisuutta korostui erityisesti eläköityvien näkemyksissä. Moni heistä asuu tällä hetkellä omakotitalossa, mutta suunnittelee asumismuodon keventämistä kerrostaloasumiseen eläköidyttyään. Tässä elämänvaiheessa puutarhakilä muodostuisi kädet multa -paikaksi, joka täydentäisi kaupunkiasumista:

Ja justin kun mekin ollaan tosiaan alle kymmenes vuoden jäämäs eläkkeelle, jos terveenä olla saadaan, niin kyllä se ihan kivalta tuntuis ajatus, että keventäis tätä asumismuotoa sitten huolettomampaan, menee sitten pariksi viikoksi ulkomaille talvella tai on sitten tuolla. Niin on sitten huusholli, jostei tartte huolehtia eikä oo niin pihatöitä. Sitten kun me vaihdetaan tämä asunto toiseen niin sitten voi ottaa tuollaisen. Olis sen verran kiva olla multaa kysien alla, että saisi halutessaan tehdä jotain. Tai sitten vaan siellä saunoo ja loikoilla ja lueskella ja pyöräillä ja käydä vähän iltainnilla ja aamu-ongella. (Aikuisperhe)

Samankaltaista suhtautumista oli havaittavissa myös lapsiperheen edustajan näkemyksessä:

Mutta siinä on monta tämmöistä näkökulmaa. Meillä ainakin, et se kun me ei välttämättä sitä omakotitaloa haluta. Sit me haluais semmoinen kesäpaikka, missä me voitais sitten olla ja viettää aikaa. Pitkästi keväältä pitkästi syksyyn. (Lapsiperhe)

Eräs eläköitymässä oleva pariskunta oli ajatellut asiaa vielä pidemmälle: heillä oli suunnitelmassa vaihtaa maaseudulla sijaitseva omakotitalo asuntoon kaupungissa, käyttää puutarhamökkiä paikkana, jossa on mahdollista tehdä puutarhatöitä ja viettää talvet etelän lämmössä Espanjassa.

Monipaikkaisuusdiskurssi osaltaan sekä uusintaa rajanvetoa vakituisen asunnon ja mökin välillä että myös uudelleenmäärittää sitä. Mökkeilyä jäsennetään monessa puhettavassa kaupunkiasumi-

seen nähden. Puhutaan arjesta irrottautumisesta, rentoutumisesta, mökistä henkireikänä ja niin edelleen, jolloin kaupunki ja maaseutu tuotetaan vastakaisiksi (ks. Alasuutari & Alasuutari 2011: 12, 14–15). Toinen puhetapa suhtautuu maaseutu-asumiseen eri tavalla: maaseutu-asunto näyttäyty paikkana, jossa tehdään jotain sellaista, mitä kaupungissa ei voi tehdä. Asumismuodot ovat enemmän toisiaan täydentäviä kuin erottavia. Kolmas puhetapa sekoittaa perinteistä jakoa vakituiseen asuntoon ja mökkiin tavalla, joka on johtanut monella siihen, että rajanveto ykkös- ja kakkosasunnon välillä hämärtyy (esim. Hasu 2012). Asuminen muuttuu alistaisesta rinnakkaiseksi, jolloin voidaan puhua asumisen monipaikkaisuudesta. Monipaikkaisessa asumisessa arki rakentuu useamman kuin yhden asunnon tai asuinpaikan ympärille ja muodostaa sen kautta ehjän asumisen kokonaisuuden osana elämäntapaa. Tällaista elämäntapaa voidaan usean asunnon tai kodin myötä luonnehtia liikkuvaksi, monipaikkaiseksi tai joustavaksi elämäntavaksi (ks. myös Pitkänen & Kokki 2005: 8).

Mökkeilyjäsenysten tuottamat diskursiiviset mökkeilytyylit

Mökkeilyyn liittyvien diskurssien tunnistamisen lisäksi aineistoa tarkasteltiin siitä näkökulmasta, millaista mökkeilyä eli mökkeilytyyliä haastateltavat puheessaan tuottavat. Puutarhakylästä tontin varanneiden tavoista jäsentää puutarhakylässä tapahtuvaa mökkeilyä voidaan konstruoida kolme erilaista puhunutta, jotka painottavat mökkeilyn erilaisia ulottuvuuksia. Näitä ovat

- perinteinen, puuhasteluun keskittyvä mökkeilytyyli
- yhteisöllisyyteen perustuva mökkeilytyyli ja
- aktiviteetteihin keskittynyt mökkeilytyyli.

Puuhasteluun keskittyvän mökkeilytyylin korostumista haastateltavien puhunnassa selittänee ensinnäkin se, että aineistosta tunnistetut mökkeilyn muutosta ilmentävät diskurssit peilautuvat pääosin perinteiseksi koetusta puuhastelua ja itsetekemistä korostavasta mökkeilytyylistä tai siitä, mitä haastateltavat ajattelevat perinteisen mökkeilyn tarkoittavan. Toiseksi kaikki haastateltavat eivät välttämättä ole etsimässä uudenlaisia mökkeily-

mahdollisuuksia puutarhakylämökkeilyn kautta vaan heidän mökkeilytyylinsä rakentuisi perinteisempään tapaan mökkeillä. Osa puuhasteluun keskittyvää mökkeilytyyliä tuottavista haastateltavista todennäköisesti hankkisi mökin mieluummin jostain muualta kuin puutarhakylästä, jos siihen olisi mahdollisuuksia.

Puuhasteluun keskittyvässä mökkeilyssä tehdään mielellään asioita itse sen sijaan, että käytettäisiin palveluja. Puuhastelu ja hääriäily mökillä on tapa irrottautua kaupunkielämästä, eli aikatauluista, kiireen tunnusta ja valmiiksi rakennetusta ympäristöstä. Mökin varustelutaso tulisi olemaan vakituista asuntoa vaatimattomampi; selkeästi mökki, jota käytettäisiin pääasiassa kesäaikaan. Kaupunkiasunnon ja puutarhakylämökin erilaiset ominaisuudet täydentävät toisiaan ja muodostavat yhdessä ehjän asumisen kokonaisuuden.

Puuhasteluun keskittyneessä mökkeilyssä ei olla kovin kiinnostuneita mökkinaapureista. Yhteisön toimintaan osallistutaan tarpeen ja kohteliaisuuden vaatiessa, mutta ei kovin aktiivisesti. Sosiaalisuutta hallitaan korostamalla mahdollisuutta mennä mökkiin ja sulkea ovi perässään. Kuortaneen palvelutarjonta tai vapaa-ajanviettomahdollisuudet eivät ole kovin olennainen osa mökkeilyä.

Yhteisöllisyyttä painottava mökkeilytyyli puolestaan korostaa puutarhakylän sosiaalisuutta ja vuorovaikutteisuutta. Yhteinen toiminta, juhlat, talkoot (eteläpohjalaisittain kökät) tai tapahtumat tuovat mökkeilyyn uudenlaista sisältöä, jonka koetaan tuovan mökkeilyyn lisäarvoa ja rikkautta. Yhteisöllisesti suuntautuneet mökkeilijät ovat kiinnostuneita olemaan tekemisissä muiden mökkeilijöiden kanssa sekä pitävät muiden läheisyyttä turvallisuutta tuovana asiana.

Erityisesti eläkeikää lähestyvät näkivät yhteisöllisyyteen ja sosiaalisuuteen perustuvan mökkeilyn kiinnostavana vaihtoehtona. Työelämästä irrottautuminen jättää jälkeensä sosiaalisen tyhjiön, jota uudenlainen mökkeily täydentää. Aikaisemmin mökkeily toimi henkireikänä ja työelämästä irrottautumisen paikkana, mutta nyt sitä tarvetta ei enää ole. Päinvastoin, puutarhamökkeilyn nähtiin täydentävän sosiaalista vuorovaikutusta osana elämäntapaa ja tuovan siihen uudenlaista sisältöä (vrt. Jyrkämä 2005: 347–361).

Yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvaa mökkeilyä voisikin luonnehtia kolmannen iän mökkeilytyyliksi.

Mökkeilymuotona puutarhakylä mahdollistaa uusien vapaa-ajan asukasryhmien mökkeilyn. Puutarhakylämökki on myös yksin asuvien tavoitettavissa, sillä tämänkaltaisen mökin hankinta on huomattavasti edullisempaa kuin mökin rakentaminen omine tontteineen ja infrastruktuureineen. Kustannusten lisäksi perinteisen mökin ylläpito ja kunnostus on haastavaa yksinäiselle ja erityisesti mökkeilijänaiselle. Puutarhakylässä tällaista ongelmaa ei koettu olevan, sillä tarvittavat huoltotoimenpiteet on helppo hankkia esimerkiksi yhteispalveluna. Ehkä vielä tätäkin suurempi asia oli toisten ihmisten läheisyydestä kumpuva turvallisuus, joka mahdollistaa yksin asuvan mökkeilyn toisten ihmisten läheisyydessä ilman pelkoa liiallisesta yksinäisyydestä tai turvattomuuden tunteesta.

Aktiviteetteihin keskittyvä mökkeilytyyli painottaa elämää mökkikylän ulkopuolella: harrastamista, liikuntaa, Kuortaneen Urheiluopiston kurssien ja palveluiden sekä paikallisten yrittäjien palveluiden käyttöä, paikallisiin tapahtumiin osallistumista ja niin edelleen. Aktiviteetteihin keskittyvässä mökkeilyssä mökkeilyn halutaan olevan helppoa ja vaivatonta. Mökkipuuhista säästetty aika halutaan käyttää mieluisempiin asioihin, olivatpa ne sitten palveluiden hyödyntämistä, omaehtoista harrastamista tai jotain muuta, mistä tulee itselle hyvä olo. Juuri palveluiden käyttö kuuluu olennaisena osana mökkeilyyn: polttopuut ostetaan mielellään valmiiksi vajaan pinottuina, syödään usein ulkona ja niin edelleen. Myös hyvinvointi- ja hemmottelupalveluita käytettäisiin mieluummin mökillä ollessa. Mökkeily muistuttaa enemmän lomailua, ei niinkään arjesta irtautumista, kuten puuhasteluun keskittyneessä mökkeilyssä usein on.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Artikkelin tarkoituksena on ollut tarkastella mökkeilyn muutosta puutarhakylämöккеilyn näkökulmasta ja selvittää, miten puutarhakylästä tontin varanneet jäsenävät puutarhakylämöккеilyä, mil-

laisia mökkeilytyylejä puutarhakylämöккеily tuottaa, ja mitä nämä kertovat mökkeilyn muutoksesta.

Puutarhakylämöккеilyyn liittyviä odotuksia ja käsityksiä on jäsenetty Kuortaneen puutarhakylästä alustavasti tontin varanneiden haastatteluiden kautta. Haastatteluaineiston analyysissä on pyritty tunnistamaan erilaisia mökkeilyyn ja sen muutokseen liittyviä merkityskokonaisuuksia eli diskursseja ja tekemään niiden pohjalta tulkintaa siitä, miten puutarhakylästä tontin varanneet näkevät puutarhakylämöккеilyn ja millaisia mökkeilytyylejä ne tuottavat. Puutarhakylämöккеilyä jäsenettiin uudenaikaisena mökkeilynä aineistossa neljän diskursusin kautta, jotka nimettiin työleiridiskurssiksi, sosiaalisesti diskurssiksi, ympäristödiskurssiksi ja monipaikkaisuusdiskurssiksi.

Todennäköistä on, että mikäli puutarhakylämöккеilyä olisi tarkasteltu esimerkiksi mökkeilytapana eikä esimerkkinä mökkeilyn muutoksen näkökulmasta, olisivat diskurssit todennäköisesti muotoutuneet joiltain osin erilaisiksi, sillä aineistoa olisi luettu ja tulkittu eri näkökulmasta. Valitun tutkimuskysymyksen kautta tarkasteltuna diskurssit rakentuivat osin haastateltavien aikaisempien mökkeilykokemusten kautta; osin sen kautta, mitä he ajattelevat mökkeilyn tavallisesti tarkoittavan, ja osin heidän puutarhakylään kohdistuvien odotustensa ja näkemystensä kautta. Seuraavassa taulukossa kootaan yhteen aineiston tarkastelun keskeiset huomiot.

Mökkeilyn muutoksen näkökulmasta monet aineistosta tunnistetut diskurssit ja niiden sisältämät puheet liittyvät aikaisemmissa tutkimuksissa tunnistettuihin mökkeilyn muutostrendeihin. Näitä ovat esimerkiksi jäsenyydet mökkeilytyyliin kiinnittymisestä elämänvaiheeseen ja sukupolvien välisiin eroihin mökkeilyn suhtautumisessa; mökkeilyn muuttuminen kohti liikkuvampaa mökkeilyä tai mökkeilyn muuttuminen muistuttamaan lomailua (esim. Pitkänen & Vepsäläinen 2008; Pitkänen ym. *painossa*).

Uudenaikaisena huomiona ilmeni, että mökkeilyä aikaisemmin dominoinut tarve yksityisyydelle ja eristäytyneisyydelle (vrt. esim. Ahlqvist 2009) ei muodostunut hallitsevaksi diskurssiksi aineistossa. Perinteiseen mökkeilytyyliin liittyvä yksityisyyden tarve ei siis ole niin voimakas tekijä mökkeilyvalin-

TAULUKKO 1. Puutarhakylästä tontin varanneiden jäsenyydet puutarhakylämökkeilystä mökkeilyn muutoksen näkökulmasta

Diskurssit	Keskeinen painotus mökkeilyn muutokseen liittyen	Tuotetut merkityssisällöt
Työleiridiskurssi	Mökkeilyyn liittyvien arvojen hiljainen muutos	sukupolvinäkemyksen ero elämänvaiheen merkitys ei puuhastelua, ei liiallista sitovuutta
Sosiaalinen diskurssi	Mökkeilyn rikastuminen ja uudenlaisen sisällön saaminen sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta	mökkeilijöiden välinen vuorovaikutus turvallisuus sosiaalisuuden hallinta itsemääräämisoikeudesta tinkiminen
Ympäristödiskurssi	Uudenlaiset mökkeilytavat ja paikallinen kehitys	ympäristön vaikutus mökkeilyn sisältöihin Kuortaneen palvelutarjonta puutarhakylä mökkeilyalueena
Monipaikkaisuusdiskurssi	Mökkeily osana asumisen kokonaisuutta	mökki pistäytymispaikkana asumisen painopiste mökillä kesäisin suhtautuminen asumiseen maaseudulla ja kaupungissa (alisteista, rinnakkaista, täydentävää)

toja tehdessä, että se vaikuttaisi automaattisesti negatiivisesti vaihtoehtoisten mökkeilytapojen harkintaan. Päinvastoin, aineistosta tunnistetuissa mökkeilytyyleissä on merkkejä tyylien sekoittumisesta, jossa yksityisyyden ja eristäytyneisyyden sijaan mökkeilyssä arvostetaan sosiaalisuutta ja turvallisuutta, mökillä puuhastelu on vaihtumassa muunlaiseksi hyvän olon hakemiseksi ja mökkeilyyn liittyvää autonomiaa ei koeta enää niin tärkeäksi kuin aikaisemmin. Mökkeilyn vetovoima on toisin sanoen jossain muualla kuin mökkeilyyn totutusti liitetyissä arvoissa.

Ympäristödiskurssissa puutarhakylämökkeilyä jäsennettiin suhteessa mökkeilyalueeseen ja sen palveluympäristöön. Kuortaneen tapauksessa mökkikylän suunniteltu sijainti lähellä kirkonkylää ja Kuortaneen monipuoliset palvelut tarjoavat puutarhakylästä tontin varanneille enemmän vapaa-ajan viettämisen mahdollisuuksia kuin eristäytyneemmässä paikassa tai kauempänä palveluista sijaitseva mökki. Oma vaikutuksensa mökkeilyyn

on myös puutarhakylän alueella ja siellä tapahtuvalla toiminnalla. Puutarhakyläalueen konteksti sisältää jo itsessään palveluiden käyttöä, joka ohjaa mökkeilytyylejä entistä enemmän kulutusta suosivaan suuntaan. Kuortaneen palvelutarjonta tarjoaa vaihtoehdon ajankäytölle mökillä, mikä muokkaa mökkeilyä lomailua, harrastamista tai elämyksiä korostavaan suuntaan.

Monipaikkaisuusdiskurssi muodostui haastattelujen puheesta eräänlaiseksi aineistosta tunnistetuista mökkeilytyyleistä selittäväksi metadiskurssiksi, joka paljasti jotain olennaista mökkeilyn olemuksesta: puutarhakyläkontekstissa mökkeily muuttuu perheen ajankäyttöä määräävästä elämäntavasta joksikin muuksi. Joillekin se muu tarkoittaa puuhailuun keskittyvää mökkeilyä puutarhan laittamisineen:

Sitähän varten se hommataan, että siellä saa möyriä. (Yksin asuva)

Joillekin se tarkoittaa vapaa-ajan viettämistä

mieluisan tekemisen tai aktiviteettien parissa:

Mut tän Kuortaneen kohdalla on juuri se, että se on, sanotaan, että ne palvelut ja tavallaan se infra siinä ympärillä ja kaikki mitä siinä on tarjolla, niin mun mielestä se houkuttelee. Etä-syydeltään Kuortane kuntana on, ja ne asiat, mitä me tykätään tehdä on, löytyy sieltä laskettelurinnettä lukuun ottamatta mut sitä tehdäänkin talvella aivan muualla. Mut kaikki muut löytyy. (Lapsiperhe)

Ja toisille se tarkoittaa sosiaalisuutta:

Meillä on aika vahvasti se, että me ei haluta mihinkään tietö-mien taivalten taakse, missä ei näe ristinsieluakaan. Päinvas-toin, me halutaan vapaa-aikaa ja mökkeilyä viettää muiden ihmisten keskellä. Et se kolkkytä vuotta riitti meille sitä mökillä oloa, että saattoi mennä päivä ettei näe ristinsielua muita ihmisiä. (Eläköitymässä oleva pariskunta)

Vaihtoehtoisten mökkeilytapojen kehittäminen kunnan alueella on yksi mahdollisuus pyrkiä kehittämään paikallista vapaa-ajan asumista ja vaikuttamaan siihen, millaiseksi vapaa-ajan asuminen alueella muodostuu. Maaseudulle tämä tarkoittaa uudenlaisia ja toistaiseksi vain vähän hyödynnettyjä mahdollisuuksia: muuttuvat mökkeilytyylit synnyttävät uudenlaista kulutusta ja palvelukysyntää kunnan alueella.

Vapaa-ajan asumisen muutosten seuraaminen ja ennakointi on tärkeää, sillä niiden vaikutukset erityyppisille alueille ovat merkittäviä. Joillain alueille mökkeilyn suosio aiheuttaa paineita kaavoitukseen ja vapaa-ajan asuntojen rakentamiseen, toisilla alueille mökkeily saattaa vähentyä tai jopa kuihtua. Mökkeilyn moninaistuessa myös mahdollisuudet luoda ja kehittää erilaisille alueille soveltuva vapaa-ajan asumista kasvavat.

LÄHTEET

Ahlqvist, Kirsti 2009. Vapaa-ajan asuminen – irtautumista, autonomiaa ja luonnonläheisyyttä. Teoksessa: Minna Lammi, Mari Niva ja Johanna Varjonon (toim.). Kulutuksen liikkeet. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2009, Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 5. Kuluttajatutkimuskeskus. 155–176.

Ahlqvist, Kirsti, Minna Santavuori, Pekka Mustonen, Ilpo Massa & Arja Rytönen 2008. Mökkeily elämäntapana ja ekotehokkaiden käytäntöjen hyväksyttävyyttä. Vapaa-ajan asumisen ekotehokkuus (VAPET). TTS tutkimuksen raportteja ja oppaita 36.

TTS, Nurmijärvi.

Aho, Seppo & Heli Ilola 2006. Toinen koti maalla? Kakkosasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja, B tutkimusraportteja ja selvityksiä 6. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Alasuutari, Pertti & Maarit Alasuutari 2010. Mökkihulluus: Vapaa-ajan asumisen taika ja taito. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi.

Alasuutari, Pertti & Eero Alasuutari 2011. Maaseudun merkitykset suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Diskurssianalyttinen tarkastelu. Sitran selvityksiä 50. Sitra, Helsinki.

Berger, Peter L. & Thomas Luckmann 1994. Todellisuuden sosiaalisen rakentuminen. Gaudeamus, Helsinki.

Eskola, Jari & Juha Suoranta 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Hasu, Eija 2012. Kodista monikotisuuteen. Uusi näkökulma asumisen tutkimukseen. Yhdyskuntasuunnittelu 50(3): 46–64.

Hiltunen, Mervi 2007. Environmental impacts of rural second home tourism, *Scandinavian Journal of Tourism and Hospitality* 7: 3.

Hirvonen, Jukka & Sari Puustinen 2008. Vapaa-ajan asumisen uudet tuulet: suomalaisten näkemyksiä vapaa-ajan asumisesta. Teknillinen korkeakoulu, yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 94. Espoo.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen 1999. Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere.

Junto, Anneli & Anni Vilko 2005. Monta kotia. Suurten ikäluokkien asumishistoriat. Teoksessa: Antti Karisto (toim.). Suuret ikäluokat. Vastapaino, Tampere. 115–144.

Jyrkämä, Jyrki 2005. Syntynyt 1947, kuollut...? Suuret ikäluokat ja elämäntulevaisuus. Teoksessa: Antti Karisto (toim.). Suuret ikäluokat. Vastapaino, Tampere. 347–361.

Karisto, Antti 2006. Valintoja ja mahdollisuuksia – havaintoja ikään-tyvien elämäntyyleistä. Teoksessa: Pohjolainen, Pertti & Ilkka Syrén (toim.). Ikääntyvien elämäntyyli. Seminaariesityksiä 13.–14.10.2005. Ikäinstituutti. 5–13.

Nieminen, Markku 2010. Kesämökkibarometri 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 12/2010. Saatavissa: https://www.tem.fi/files/30360/Kesamokkibarometri_2009_Julkaisu.pdf. [viitattu 14.1.2014].

Perrels, Adriaan & Elina Kangas 2007. Vapaa-ajan asuntojen omistus ja käyttö – esiselvitys ekotehokkuuden kartoitusta varten. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, keskustelualoitteita 417. Helsinki.

Pitkänen, Kati 2011. Mökkimaisema muutoksessa – Kulttuurimaan-tieteellinen näkökulma mökkeilyyn. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, no 31. Itä-Suomen yliopisto.

- Pitkänen, Kati 2012. Mökkeily muuttuu – mielikuvat säilyvät. Maa-seudun uusi aika 20(1): 50–54.
- Pitkänen, Kati & Ruut Kokki 2005. Mennäänkö mökille? Näkökulmia pääkaupunkiseutulaisten vapaa-ajan asumiseen Järvi-Suomessa. Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja n:o 11. Joensuun yliopisto, Savonlinna.
- Pitkänen, Kati & Mia Vepsäläinen 2008. Foreseeing the Future of Second Home Tourism. The Case of Finnish Media and Policy Discourse. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 8(1): 1–12.
- Pitkänen, Kati, Riikka Puhakka, Jussi Semi & C. Michael Hall (painossa). Generation Y and second homes. *Finnish outdoor recreation in change. Tourism Review International*.
- Ponnikas, Jouni, Sirpa Korhonen, Hanna-Mari Kuhmonen, Kari Leinamo, Niklas Lundström, Antti Rehunen & Heli Siirilä 2011. Maa-seutukatsaus 2011. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3/2011. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Helsinki.
- Ponnikas, Jouni, Olli Voutilainen, Sirpa Korhonen & Hanna-Mari Kuhmonen 2014. Maaseutukatsaus 2014. Työ- ja elinkeinoministeriö sekä Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR. Edita Publishing.
- Rantanen, Manu 2014a. Yhteenveto ja johtopäätökset: Mökkeilytyylien muuttumisen suhde paikallisten palveluympäristöjen rakentamiseen. Teoksessa: Manu Rantanen (toim.). *Modernisoituvat mökkeilytyylit: Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima*. Raportteja 123. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti. 79.
- Rantanen, Manu 2014b (toim.). *Modernisoituvat mökkeilytyylit: Paikallisten palveluympäristöjen muutosvoima*. Raportteja 123. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Rantanen, Manu & Hyryläinen Torsti 2012. Vapaa-ajan asukkaat paikallisia palveluympäristöjä muovaamassa. *Maa-seudun uusi aika* 20(2): 59–67.
- Rantanen, Manu, Vesa Rouhiainen, Marjo Särkkä-Tirkkonen & Hanna-Maija Väisänen 2009. Eteläsavolaisten vapaa-ajan asukkaiden muuttuvat palvelutarpeet. Raportteja 40. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Rask, Mikko 2008. Kuluttajakansalainen tulevaisuuden asiantuntijana. Teoksessa: Lammi, Minna, Johanna Mäkelä & Johanna Varjonen (toim.). *Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2008*. Kulutuksen politiikat arjen muovaajana. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 4.
- Rinne-Koski, Katja & Sulevi Riukulehto 2013. Kotiseudun kerroksia Kuortaneelta. Kuortaneenjärven lähiympäristö kotiseutukuvassa. Raportteja 110. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Roos, Jeja-Pekka 1987. *Suomalainen elämä*. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 454, Hämeenlinna.
- Sievänen, Tuija & Marjo Neuvonen 2011. Luonnon virkistyskäytön kysyntä 2010 ja kysynnän muutos. Teoksessa: Tuija Sievänen ja Marjo Neuvonen (toim.). *Luonnon virkistyskäyttö 2010*. Metlan työraportteja 212. 37–79.
- Sisäasiainministeriö 2006a. Mökkiläiset kuntapalvelujen käyttäjinä. Sisäasiainministeriön julkaisuja 24/2006. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Sisäasiainministeriö 2006b. Vapaa-ajan asukkaiden osallistuminen kuntien päätöksentekoon. Sisäasiainministeriön julkaisuja 14/2006. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Tilastokeskus 2007. Suomi 1917–2007. Itsenäisyyden aika tilastojen valossa. Kesäkuu: Huvilaomistuksesta koko kansan mökkeilyyn. Saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/suomi90/kesakuu.html> [viitattu 18.12.2013].
- Tilastokeskus 2012. Rakennukset ja kesämökit. Tilastokeskus, Helsinki. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/rakke/2012/rakke_2012_2013-05-24_fi.pdf. [viitattu: 18.12.2013].
- Tilastokeskus 2013. Rakennukset ja kesämökit. Tilastokeskus, Helsinki. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/rakke/2013/rakke_2013_2014-05-23_fi.pdf. [viitattu 20.5.2014].
- Tilastokeskus 2014. Kuntien avainluvut. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/300.html> [viitattu 20.5.2014].
- Tuulentie, Seija 2007. Settled tourists: Second homes as part of tourist life stories. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 7(3): 281–300.
- Vuori, Olli 1966. Kesähuvilanomistus Suomessa. Kartoittava tutkimus kesäasumisesta ja huvilanomistuksesta taloudellisena ilmiönä. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C – Osa 3. Turun yliopisto, Turku.